

Wzór instrukcji postępowania pracowników ochrony fizycznej w przypadku pożaru

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 czerwca 2003 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów.
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej.
- Ramowe wytyczne w sprawie zakresu tematycznego instrukcji bezpieczeństwa pożarowego dla Komend Państwowej Straży Pożarnej. Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, Warszawa, lipiec 1993 r.
- Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 roku o ochronie osób i mienia.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 listopada 1998 r. w sprawie wewnętrznych służb ochrony.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 grudnia 1998 r., w sprawie określenia szczegółowych zasad współpracy specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych z Policją, jednostkami ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej i strażami gminnymi (miejskimi).

1. Potencjalne źródła powstawania pożaru

1. Używanie otwartego ognia lub światła z płomieniem otwartym w pomieszczeniach.
2. Porzucanie niewygaszonych niedopałków papierosów na materiały palne.
3. Nieprawidłowa eksploatacja urządzeń grzejnych:
  - a) uszkodzenie elementów grzejnych,
  - b) ustawienie elementów grzejnych w pobliżu materiałów palnych.
4. Wady urządzeń elektrycznych:
  - a) niewłaściwa instalacja dla danego typu pomieszczenia,
  - b) przeciążenie instalacji i odbiorników prądu,
  - c) zwarcie przewodów i urządzeń,
  - d) iskrzenie silników elektrycznych,
  - e) korzystanie z uszkodzonych przewodów elektrycznych,
  - f) osłanianie żarówek materiałami łatwopalnymi,
  - g) brak dozoru technicznego,
  - h) brak systematycznych badań instalacji.
5. Wady urządzeń wentylacyjnych:
  - a) niewłaściwa eksploatacja,
  - b) brak terminowych przeglądów i czyszczenia,
  - c) stopień zużycia powodujący niebezpieczeństwo.
6. Wady urządzeń gazowych:

- a) nieszczelność instalacji,
  - b) brak aktualnych badań,
  - c) uszkodzenia mechaniczne,
  - d) zanieczyszczenia palników, zaworów itp.
7. Wady urządzeń mechanicznych:
- a) zatarcie,
  - b) przeciążenie,
  - c) iskrzenie,
  - d) brak konserwacji.
8. Nieprzestrzeganie wymagań technologicznych oraz brak stosownych zabezpieczeń przeciwpożarowych w czasie prowadzenia prac remontowych z użyciem otwartego ognia (spawanie, cięcie, lutowanie).
9. Podpalenie.

2. Przyczyny rozprzestrzeniania się pożaru

1. Palność elementów budowlanych (stropy, ściany, konstrukcje nośne) pomieszczeń, w których znajdują się duże ilości materiałów palnych, palne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz.
2. Niewłaściwe składowanie artykułów, brak dostatecznej odległości pomiędzy składowanymi materiałami, nieodpowiednia lokalizacja poszczególnych pomieszczeń składowych i magazynowych.
3. Brak systematycznego usuwania opakowań i innych materiałów palnych.
4. Brak oddzieleń przeciwpożarowych poszczególnych stref pożarowych pomieszczeń.
5. Brak nadzoru przeciwpożarowego nad obiektem.
6. Brak podręcznego sprzętu gaśniczego do likwidacji pożaru w zarodku przez pracowników lub jego nieskuteczność w przypadku pożaru.
7. Brak środków alarmowania i odpowiedniej łączności z jednostkami Państwowej Straży Pożarnej.
8. Nieświadomość pracowników co do procedur postępowania do czasu przybycia jednostek Państwowej Straży Pożarnej.

3. Obowiązki pracowników ochrony wynikające z bezpieczeństwa pożarowego

1. Znajomość instrukcji współpracy z jednostkami ochrony przeciwpożarowej i obrony cywilnej.
2. Znajomość instrukcji postępowania pracowników ochrony w przypadku powodzi i awarii.
3. Znajomość sposobu alarmowania PSP oraz służb ratowniczych działających w obiekcie (obrony cywilnej).
4. Znajomość zasad organizacji i prowadzenia ewakuacji.

5. Znajomość rozkładu pomieszczeń, dróg ewakuacyjnych i pożarowych oraz klatek schodowych.
6. Znajomość rozmieszczenia i rodzaju sprzętu gaśniczego i ratowniczego oraz środków gaśniczych będących na wyposażeniu chronionego obiektu.
7. Znajomość lokalizacji głównych wyłączników prądu i głównego zaworu gazu.
8. Znajomość obsługi centrali alarmowej sygnalizacji pożaru.
9. Znajomość procedur uruchamianych przez centralę alarmową sygnalizacji pożaru:
  - a) syren lub dzwonów alarmowych,
  - b) urządzeń automatycznie ryglujących lub zamykających drzwi przeciwpożarowe lub uruchamiających inne zamknięcia (kurtyny), zabezpieczające przed zadymianiem i ogniem pomieszczenia nieobjęte pożarem,
  - c) urządzeń otwierających drzwi i utrzymujących je w pozycji otwartej,
  - d) urządzeń zabezpieczających przed dymem drogi ewakuacyjne,
  - e) klap oddymiających,
  - f) stałych urządzeń gaśniczych,
  - g) urządzeń technologicznych i klimatyzacyjnych.
10. Kontrolowanie obiektu w czasie obchodów w zakresie bezpieczeństwa pożarowego.
11. Reagowanie na naruszanie zasad i przepisów przeciwpożarowych.
12. Zgłaszanie bezpośrednio przełożonemu dostrzeżonych nieprawidłowości w zakresie ochrony przeciwpożarowej.

4. Obowiązki pracowników ochrony wynikające z bezpieczeństwa pożarowego na imprezie masowej

1. Dbanie o bezpieczeństwo podczas stosowania efektów specjalnych.
2. Przestrzeganie zakazu używania wyrobów pirotechnicznych.
3. Zabezpieczanie drożności dróg ewakuacyjnych i możliwości natychmiastowego otwarcia drzwi ewakuacyjnych.
4. Zabezpieczanie przejezdności dojazdów pożarowych i zachowanie dostępu do obiektu dla jednostek ratowniczo-gaśniczych.
5. Przestrzeganie zakazu używania otwartego ognia i palenia tytoniu w miejscach do tego celu nieprzeznaczonych.
6. Zwracanie uwagi na zachowanie się publiczności i eliminowanie wszelkiego zachowania mogącego być przyczyną zagrożenia (np. rzucanie petard).
7. Niedopuszczanie do przekroczenia maksymalnej liczby osób mogących jednocześnie przebywać w obiekcie.
8. Wskazanie w czasie akcji gaśniczej miejsca zainstalowania przeciwpożarowych wyłączników i tablic rozdzielczych prądu elektrycznego oraz głównych zaworów gazu.

5. Zasady postępowania pracowników ochrony w przypadku funkcjonowania w obiekcie systemu alarmowego sygnalizacji pożaru

1. W momencie zadziałania elementu inicjującego w postaci czujki przeciwpożarowej albo ręcznego ostrzegacza pożarowego (ROP) dowódca zmiany (osoba na stanowisku kierowania) powinien odebrać sygnał alarmowy w centrali sygnalizacji pożaru.
2. Poprzez identyfikację zagrożonego obszaru na wyświetlaczu centrali albo tablicy synoptycznej (planie świetlnym) powinien zlokalizować miejsce zdarzenia i zarządzić interwencję. Sygnał z czujki powinien precyzyjnie wskazać rejon zagrożony — lokalizacja pomieszczenia z długiego korytarza bądź czujki na hali odbywa się za pomocą optycznych wskaźników zadziałania czujek. Sygnał z ROP-a nie precyzuje miejsca wystąpienia pożaru - lokalizacja ROP-a nie musi być tożsama z miejscem pożaru.
3. Pracownik ochrony w ramach ww. interwencji, z podręcznym sprzętem gaśniczym, powinien udać się na miejsce zdarzenia.
4. W przypadku alarmu fałszywego należy skasować alarm oraz, w przypadku działania monitoringu, zgodnie z procedurą odwołać interwencję PSP. Na alarm prawdziwy należy zareagować zgodnie z zasadami postępowania w przypadku pożaru.
5. Dowódca zmiany, odbierający sygnały alarmu pożarowego z określonej części obiektu:
  - a) koordynuje wszelkie działania,
  - b) podejmuje działania mające na celu zaalarmowanie osób, które winny opuścić zagrożoną strefę,
  - c) nie dopuszcza do wchodzenia w strefę zagrożoną nowych osób,
  - d) kieruje osoby do wyjścia ewakuacyjnego,
  - e) śledzi na wyświetlaczu centrali ewentualne kolejne sygnały detektorów, co informuje o kierunku rozprzestrzeniania się pożaru,
  - f) doprowadza do opuszczenia zagrożonego obszaru przez pracowników obiektu i klientów.
6. W przypadku zauważenia ewidentnego pożaru przez pracownika ochrony, a nie wykrytego z różnych względów przez urządzenia sygnalizacyjno-alarmowe, należy uruchomić najbliższy ROP przekazując informację o zagrożeniu do centrali sygnalizacji pożarowej i podjąć działania zgodne z zasadami postępowania w przypadku pożaru.

6. Organizacja i warunki ewakuacji

1. Środki i sposoby ogłaszania alarmu o niebezpieczeństwie.
  - 1.1. Pracownik ochrony w przypadku powstania pożaru obowiązany jest zaalarmować niezwłocznie, przy użyciu wszelkich dostępnych środków

(głosem, telefonicznie, instalacją nagłaśniającą, nagłośnieniem ewakuacyjnym, intercomem, tj. wydzieloną linią telekomunikacji wewnętrznej, przeznaczoną na cele przeciwpożarowe):

- a) pracowników obiektu i klientów objętego lub zagrożonego pożarem pomieszczenia,
- b) Państwową Straż Pożarną,
- c) kierownika jednostki,
- d) lokalną jednostkę obrony cywilnej,
- e) w razie potrzeby — pogotowie techniczne (gazowe, energetyczne), pogotowie ratunkowe,
- f) lokalną jednostkę Policji.

1.2. Przy telefonicznym alarmowaniu PSP należy wykonać następujące czynności:

- a) podnieść słuchawkę, wybrać właściwy numer PSP (998, ...- stanowisko kierowania PSP), a po zgłoszeniu się dyżurnego oficera PSP spokojnie i wyraźnie podać swoje imię i nazwisko, numer telefonu, z którego trwa połączenie, dokładny adres miejsca, w którym stwierdzono pożaru oraz informację o tym, co się pali, rodzaj konstrukcji budynku, na której kondygnacji zlokalizowano pożar, czy jest zagrożone życie ludzkie,
- b) po przekazaniu meldunku nie należy odkładać słuchawki, dopóki dyżurny oficer PSP nie poleci rozłączyć się albo nie potwierdzi przyjęcia meldunku o pożarze,
- c) odnotować w Książce służby godzinę zaalarmowania PSP.

2. Warunki ewakuacji.

- 2.1. Ewakuację zarządza kierownik jednostki albo osoba przez niego upoważniona, a w przypadku ich nieobecności każdy, kto samodzielnie objął kierownictwo akcją.
- 2.2. Osobom, które mogą poruszać się samodzielnie, należy wskazać bezpieczną drogę ewakuacji w kierunku wyjścia ewakuacyjnego.
- 2.3. Osobom starszym, kobietom i dzieciom należy udzielić pomocy.
- 2.4. Osoby, które nie mogą poruszać się o własnych siłach, muszą być wynoszone na rękach albo ewakuowane przy pomocy wózków.
- 2.5. W pierwszej kolejności ewakuację należy prowadzić z pomieszczeń bezpośrednio zagrożonych pożarem lub zadymieniem, biorąc pod uwagę możliwości wyjścia ze stref, które w krótkim czasie mogą być objęte pożarem. Następnie należy ewakuować osoby, zaczynając od najwyższych kondygnacji.
- 2.6. Podczas ewakuacji z pomieszczeń, strumienie ludzi należy kierować na poziome drogi ewakuacyjne (korytarze), a następnie zgodnie z kierunkami określonymi przez znaki ewakuacyjne, na klatki schodowe i wyjścia poza obszar zagrożony pożarem lub na zewnątrz obiektów. O koncentracji osób ewakuowanych poza strefami zagrożonymi pożarem decyduje kierujący akcją ewakuacyjną.

- 2.7. W przypadku stwierdzenia lub podejrzenia, że w obrębie pożaru znajdują się zagrożeni ludzie, należy przeprowadzić rozpoznanie dla ustalenia:
  - a) przybliżonej liczby zagrożonych osób, ich wieku, płci, stanu fizycznego,
  - b) dróg dojścia oraz środków i sposobów ewakuacji,
  - c) istnienia innych zagrożeń, takich jak zawalenie się konstrukcji, odcięcie drogi dojścia, obecność dymów i gazów toksycznych.
- 2.8. W przypadku blokady dróg ewakuacyjnych należy niezwłocznie powiadomić kierującego akcją wszelkimi dostępnymi środkami, np. telefonicznie, bezpośrednio lub przy pomocy osób znajdujących się na zewnątrz odciętej strefy. Ludzi odciętych od wyjścia, a znajdujących się w strefie zagrożenia, należy zebrać w pomieszczeniu najbardziej oddalonym od źródła pożaru i w miarę możliwości ewakuować na zewnątrz, przy pomocy sprzętu ratowniczego przybyłych jednostek PSP lub innych jednostek ratowniczych.
- 2.9. Pracownicy ochrony powinni zająć się kierowaniem ludzi po drogach ewakuacyjnych w kierunku wyjścia.
- 2.10. Na pracownikach ochrony spoczywa obowiązek informowania, uspokajania i zapobiegania panice.
- 2.11. Po wyprowadzeniu osób należy upewnić się, czy nikt nie pozostał w zagrożonych pomieszczeniach oraz zabezpieczyć obiekt przed możliwością kradzieży.
- 2.12. Ewakuowanym osobom należy zapewnić zastępcze miejsce pobytu.
- 2.13. Ewakuacja mienia może odbywać się równoległe z ewakuacją osób pod warunkiem zachowania priorytetu dla ewakuacji osób i niepowodowania utrudnień.

7. Zasady postępowania pracowników ochrony w przypadku powstania pożaru do czasu przybycia jednostek ratowniczo-gaśniczych państwowej straży pożarnej

1. Pozamykać drzwi oraz w miarę możliwości inne otwory, aby utrudnić dostęp powietrza do ogniska pożaru.
2. Wyłączyć pracujące maszyny i urządzenia.
3. Wyłączyć prąd elektryczny.
4. Zamknąć główny zawór gazu.
5. W miarę możliwości usunąć materiały łatwopalne lub niebezpieczne (wybuchowe, toksyczne), w szczególności butle ze sprężonymi gazami, pojemniki z łatwopalnymi płynami, a także cenny sprzęt i urządzenia oraz ważne nośniki informacji.
6. Zgromadzić sprzęt i środki gaśnicze oraz zapewnić ich uzupełnienie.
7. Ustalić, co przede wszystkim należy ewakuować i zorganizować ewakuację.
8. W atmosferze dymu poruszać się w pozycji pochylonej — najwięcej czystego powietrza znajduje się w partiach przypodłogowych. Ograniczać ilość wdychanych produktów spalania, zasłaniać usta np. wilgotną chustką.

9. Przystąpić do akcji ratowniczo-gaśniczej przy pomocy podręcznego sprzętu, przestrzegając następujących zasad:
- a) gaśnice i agregaty proszkowe — opierają się na wysokiej skuteczności gaśniczej proszków i ich działaniu inhibitującym (przerywającym) proces spalania, będącym reakcją chemiczną:
- proszki grupy ABC przeznaczone są do gaszenia materiałów stałych, cieczy i gazów palnych oraz urządzeń elektrycznych pod napięciem;
  - gaśnice i agregaty proszkowe stosuje się tam, gdzie zachodzi obawa uszkodzenia materiałów i urządzeń szczególnie cennych, które przy stosowaniu innych środków gaśniczych, a zwłaszcza wody i piany, mogą ulec zniszczeniu;
- sposób użycia:
- wyciągnąć zawleczkę,
  - nacisnąć dźwignię zaworu,
  - skierować strumień środka gaśniczego do ogniska pożaru;
- b) gaśnice i agregaty śniegowe — działanie gaśnicze dwutlenku węgla polega na silnym oziębieniu palących się materiałów oraz zmniejszeniu stopnia nasycenia mieszaniny palnej tlenem;
- przeznaczone są do gaszenia w zarodku pożarów cieczy palnych, gazów (np. metan, propan, acetylen) oraz instalacji i urządzeń elektrycznych pod napięciem;
- sposób użycia:
- odkręcić zawór butli albo nacisnąć dźwignię zaworu szybko-otwieralnego,
  - skierować strumień środka gaśniczego do ogniska pożaru;
- c) gaśnice płynowe — działanie gaśnicze polega na schłodzeniu palącego się materiału oraz na odcięciu dopływu powietrza do strefy spalania;
- przeznaczone są do gaszenia pożarów ciał stałych, np. tworzyw sztucznych, tkanin, papieru, drewna oraz cieczy palnych;
- sposób użycia:
- wyciągnąć zawleczkę,
  - wcisnąć ręką zbijak,
  - nacisnąć dźwignię końcówki węża i skierować strumień środka gaśniczego na źródło ognia;
- gaśnicami płynowymi nie wolno gasić urządzeń elektrycznych znajdujących się pod napięciem;
- d) zabrania się gaszenia gaśnicami palącej się na człowieku odzieży. Do stłumienia ognia można zastosować koce gaśnicze.
- e) hydranty wewnętrzne — to urządzenia przeciwpożarowe umieszczone na instalacji wodociągowej wewnętrznej, umożliwiające podanie strumienia wody do ogniska pożaru;
- hydrantów wewnętrznych używa się do gaszenia pożarów grupy A, tj. ciał stałych, oraz chłodzenia powierzchni przedmiotów znajdujących się w sąsiedztwie źródła ognia.

zabrania się gaszenia wodą urządzeń elektrycznych znajdujących się pod napięciem;

uruchomienie hydrantu wewnętrznego:

- otworzyć szafkę hydrantową,
- rozwinąć wąż tłoczny,
- otworzyć zawór hydrantu,
- skierować strumień wody do ogniska pożaru.

10. Otwierając drzwi do pomieszczeń, w których powstał pożar, należy zachować szczególną ostrożność: schować się za ścianę od strony klamki i zasłonić twarz.

11. Wzmocnić patrołowanie obiektu w celu sprawdzenia, czy pożar nie był elementem odwrócenia uwagi od innych obiektów, obszarów lub urządzeń chronionych.

8. Zasady postępowania kierującego akcją pracownika ochrony po przybyciu jednostek ratowniczo-gaśniczych PSP

1. Podporządkować się dowódcy PSP.
2. Poinformować o stanie niebezpieczeństwa i o przebiegu podjętych czynności.
3. Wskazać:
  - a) źródła pożaru, rodzaj i rozmiar zagrożenia,
  - b) przewidywane skutki zagrożenia,
  - c) drogi dojazdowe do obiektu, w którym pożar wystąpił,
  - d) punkty czerpania wody (hydranty) i rozmieszczenie środków gaśniczych oraz sprzętu pożarniczego,
  - e) umiejscowienie głównego zaworu gazu,
  - f) lokalizację głównych wyłączników prądu,
  - g) kolejność ewakuacji,
  - h) możliwości i sposoby uruchomienia zabezpieczeń pożarowych (klap dymowych, klap odcinających, klap przeciwpożarowych, drzwi przeciwpożarowych, bram przeciwpożarowych, urządzeń tryskaczowych),
  - i) występowanie materiałów niebezpiecznych (zbiorników paliw, magazynów substancji chemicznych, materiałów pirotechnicznych, surowców łatwopalnych itp.),
  - j) miejsca przebywania lub uwięzienia ludzi,
  - k) możliwości awaryjnego sprowadzenia wind i uwolnienia ludzi,
  - l) lokalizację miejsc szczególnie ważnych ze względu na przechowywanie w nich znacznych wartości,
  - m) możliwość uruchamiania wózków akumulatorowych,
  - n) możliwość uruchomienia agregatu prądotwórczego, który powinien zasilać:
    - dźwig pożarowy,
    - wentylatory instalacji wentylacji pożarowej,
    - pompy pożarowe hydrantowe i tryskaczowe,
    - sterowanie klapami oddymiającymi,

- sterowanie drzwiami i wrotami przeciwpożarowymi.

9. Zasady postępowania pracowników ochrony przy wprowadzaniu na teren chronionych obszarów i obiektów jednostek ratowniczo-gaśniczych PSP

1. Otworzyć bramy i szlabany.
2. Wstrzymać komunikację w ruchu lądowym, z wyjątkiem ruchu sił zbrojnych i sił biorących udział w akcji ratunkowej.
3. Wskazać kierunki dojazdu do obiektów.
4. Ostrzegać o występujących przeszkodach.
5. Wyprowadzać pojazdy i ludzi (obserwatorów) z terenu akcji.
6. Współdziałać przy przeprowadzaniu bezpiecznej ewakuacji ludzi i mienia, w szczególności przez:
  - a) podporządkowanie się kierującemu ewakuacją,
  - b) udostępnienie pojazdów, środków i przedmiotów niezbędnych do akcji ratunkowej,
  - c) zapewnienie źródeł światła, środków łączności, sprzętu pomocniczego i podręcznego, indywidualnych środków ochronnych,
  - d) zabezpieczenie rejonu objętego ewakuacją i tras przemieszczania się osób,
  - e) utrzymywanie porządku w rejonie akcji ratunkowej,
  - f) zapobieganie gromadzenia się tłumu biernych obserwatorów,
  - g) zabezpieczenie miejsca umieszczania rannych lub uszkodzonych,
  - h) zabezpieczenie miejsca składowania ewakuowanego mienia,
  - i) usuwanie pojazdów, innego mienia i materiałów niebezpiecznych z terenu objętego akcją ratunkową,
  - j) zapobieganie powstawaniu paniki.

10. Zasady postępowania pracowników ochrony przy zabezpieczaniu miejsca po pożarze

1. Usunąć osoby postronne z rejonu akcji ratunkowej.
2. Odizolować miejsce po pożarze.
3. Udzielić pomocy przedlekarskiej osobom poszkodowanym.
4. Zabezpieczyć miejsce zdarzenia przed zatarciem istniejących śladów lub zniszczeniem dowodów przestępstwa (podpalenia) lub naniesieniem nowych.
5. Ustalić świadków zdarzenia.
6. Uniemożliwić (do czasu przybycia przedstawicieli organów ścigania) wstęp na teren pogorzelniska osobom postronnym.
7. Zabezpieczyć pozostałe mienie.
8. Sporządzić notatkę służbową opisującą okoliczności zdarzenia.
9. Nie udzielać żadnych informacji na temat pożaru prasie.

11. Wykaz telefonów alarmowych

Dowódca zmiany	tel. ....
Kierownik jednostki	tel. ....
Państwowa Straż Pożarna	tel. .... albo 998/112
Komenda Policji - oficer dyżurny	tel. .... albo 997/112
Pogotowie Ratunkowe	tel. .... albo 999/112
Straż Miejska (Gminna)	tel. .... albo 996
Pogotowie Gazowe	tel. .... albo 992
Pogotowie Energetyczne	tel. .... albo 991
Pogotowie Wodno-kanalizacyjne	tel. .... albo 994